

100 éve alakult meg a Magyar Görögkatolikusok Országos Szövetsége (MAGOSZ)

1921 MÁJUSÁNAK UTOLSÓ NAPJAIBAN A TRIANONI MAGYARORSZÁGON MARADT GÖRÖGKATOLIKUS PARÓKIÁKRA AZ ALÁBBI KÖRLEVELET JUTTATTA EL A POSTA:

Üdvözet a Hittestvéreknek!

Olvassátok! Igen fontos! Jövönkről van szó! Arról a jövőről, melyet magunknak kell megalapoznunk és magunknak kell felépítenünk. Nincs kire támaszkodnunk, nincs sehol barátunk, mint ahogy nincs egy jóakaró barátja nemzetünknek széles e világon! Pedig élni akarunk! Azért mozduljunk meg már egyszer mi is, mert a tétlenség halál! Az az irtózatos pusztulás, melyet az utolsó évek eseményei a lelkekben, a vallásos élet megnyilvánulásában, társadalmi és gazdasági téren okoztak, minden becsületes, jóérezű magyart gondolkodóba ejt és tettekre buzdít. De talán mi magyar görög katolikusok állunk a legrosszabbul, mert minket a nagy világégés újjászületésünk, berendezésünk első pillanataiban talált. Mások a romok alól valamit még megmenthetnek, de mit mutathatunk fel mi?!

Testvérek, még nem késő! Álljunk össze, szervezkedjünk és építsünk! Építsük fel a magyar görög katolikusok hatalmas szervezetét, hogy ez által biztosíthassuk a hitélet, társadalmi és gazdasági fejlődésünk alapjait. A szervezkedés módját, célját az alább következő jegyzőkönyv körvonalazza.

Olvassátok és csatlakozzatok! Minden görög katolikusra számítunk! Nem is hisszük, hogy akadna egyetlen görög katolikus magyar, ki ne tartaná lelkiismereti kötelességének részt követelni ebből az alkotó munkából! Kérünk, Testvérek, fordulj postával értesítétek elhatározástokról az ötös bizottságot. Levélcím: Sz. Bazil-rendi zárda, Máriapócs.

Különös figyelembe ajánljuk, hogy az egész mozgalom megyés Püspök urunk Öméltóságának hozzájárulásával és főpásztori áldásával indul meg.

Hittestvéri szeretettel

Máriapócs, 1921. május hó 19.

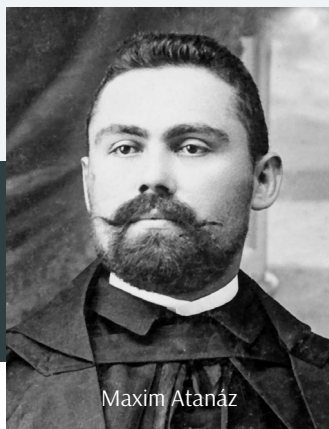
A Magyar Görög katolikusok Országos Szövetségének szervezőbizottsága

A körlevél melléklete, az aznap Máriapócsra tartott bizottsági ülés jegyzőkönyve beszámol az előzményekről is. A történet két egyházmegyes pap és egy bazilita szerzetes közös kezdeményezéseként indult. Egyikük, Véghseő Dániel (1883–1971) nyírbaktai parókus így ír visszaemlékezésében: „A békés élet visszatérével Maxim Atanáz, Fedák Miklós és én Máriapócsra tanácskoztunk, miként lehetne az ország magyar ajkú görög katolikusait országos egyesületben tömöríteni, amely tagjainak vallási, gazdasági, kulturális segítségére volna.” Maxim Atanáz (1878–1952) a máriapócsi rendház vezetője volt, míg Fedák Miklós (1876–1935) leveleki parókusként szolgált. Miután megkapták Miklósy István püspök főpásztori áldását a kezdeményezésre, 1921. május 19-ére előkészít-

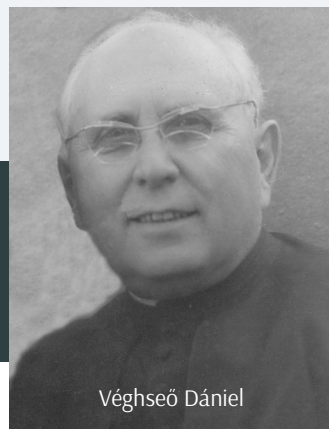
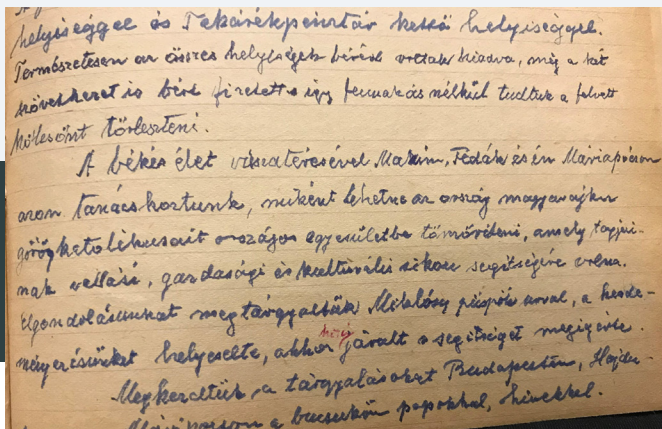
tő tanácskozást hívtak össze Máriapócsra. A helyszín nem csupán azért lett a kegyhely, mert a szervezők egyike – a helyi rendház vezetőjeként – biztosítani tudta a logisztikai hátteret. A kegyhely nagyon fontos szerepet kapott a kezdeményezés eszmei hátterének megfogalmazásában is. Maxim Atanáz ezt így fogalmazza meg: „Hiszük és valljuk, hogy magyar görög katolicizmus ma nem volna, ha Isten irgalma és a Szűzanya szeretete csodát nem művel Máriapócsra, hogy ezzel egy megdönthetetlen jegecesedési bázist teremtsen az ezeréves, de már akkor kiveszőben lévő magyar görög katolicizmusnak.” A trianoni békediktátum teljesen átalakította a régió görögkatolikus egyházainak „világát”. 1912-ben a Hajdúdorogi Egyházmegye a Magyar Királyság nyolcadik görögkatolikus egyházmegyéjeként jött létre.

1920-tól pedig az új határok által megfelelően, Magyarország egyetlen egyházmegyéje lett. Az alig több mint nyolcvan hajdúdorogi egyházmegyes parókia mellett mindössze kéttucatnyi egykori eperjesi és munkácsi parókia és filia jelentette az új Magyarország görögkatolikus egyházát. Ez az új helyzet sokkhatásként érte és új utak keresésére ösztönözte a magyar görögkatolikusokat is. Az útkeresés során születik meg egy országos szövetség gondolata, és fogalmazódik meg (az egyébként román nemzetiségű) Maxim Atanázban a pócsi könyvezés miérettje adott sajátos válasz.

A kezdeményezők tehát fontos szerepet szántak Máriapócsnak az új szervezet működése szempontjából, s ez összhangban volt Miklósy István püspök szándékaival is. A főpásztor

Maxim Atanáz

Végheő Dániel

ugyanis szintén azt tűzte ki célul, hogy a mesterséges államhatárok által létrehozott új helyzetben Máriapócs a magyar görögkatholicizmus lelki és szellemi központja legyen.

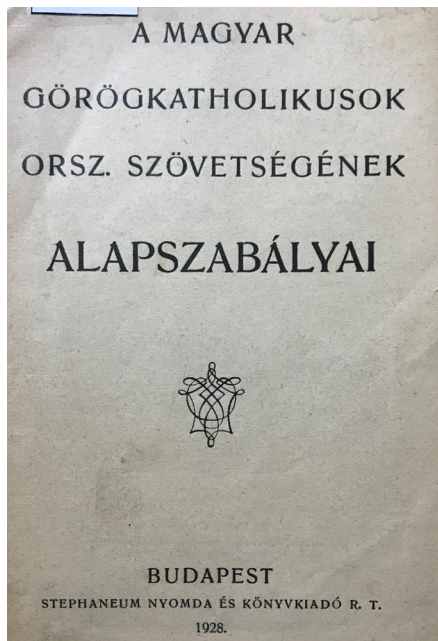
A szövetség céljait – szervezőtársai nevében is szólva – Fedák Miklós fejtette ki. Három fő területet jelöltek ki, melyeken a leendő szövetségnek kezdeményezőként kell fellépnie. Meglátásuk szerint a hitélet és az erkölcs területén a világháború okozta károkat a papság nem tudja egyedül helyrehozni. Szükség van arra, hogy lelkipásztori munkájukat görögkatholikus világiak segítsék. Ez a korban merész újdonságnak hatott (legalábbis görögkatholikus környezetben), de a világiak meghatározó szerepe végül a szövetség egyik fontos jellemzőjévé vált. Bár a szervezésnél csak a klérus képviselőit találjuk, a szövetség megalakulásának első pillanatától kezdve a vezetés átkerült a világiak kezébe. A világiak szerepvállalására a másik két területen is számítottak. A kultúra területén elsősorban a görögkatholikus népnevelés és -művelés eszközeit és intézményeit kívánták megteremteni országosan és helyi szinten. Nagy jelentőséget tulajdonítottak az írástudatlanság felszámolásának, a névelésnek és az ifjúsági egyesületeknek. A gazdasági terület némileg meglepő módon került be a programba, de létjogosultságát senki sem vitatta. A görögkatholikus népességnek szüksége volt gazdasági oktatásra, helyi hitelintézetekre és a korban nagyon népszerű Hangya szövetkezetekre, hogy az anyagiak terén is megkezdhesse a felzárkózást.

Az értekezlet kimondta, hogy „a Magyar Görögkatholikus Országos Szövetségét megalakítani óhajtja, az előadott tervezetet teljes egészében magáévá teszi. A szövetség tervének megvalósítására ötös bizottságot szervez s ennek tagjaiul: Maxim Athanáz, Fedák Miklós, Végheő Dániel, Molnár István és Papp György lelkészeket kéri fel. Felhatalmazza az ötös bizottságot minden szükséges intézkedés megtételére s hogy szükség esetén magát más esperesi kerületekből kiegészíthesse.”

Ezek után készült el a fentebb idézett körlevél, és kezdődött el az alakuló gyűlés szervezése. A főpástorral való egyeztetést követően a

szervezőbizottság 1921. október elsejére, az Istenszülő oltalma búcsújára hívta meg Máriapócsra az érdeklődőket. A korabeli sajtóbeszámolók szerint mintegy tizenötezer tömeg jelent meg. A szervezőbizottság 72 parókia 370 küldöttének megbízólevelét igazolta le. A Nyírvidek tudósítója szerint „ez alkalommal megjelent a magyar görögkatholikus világ színe-java. Itt voltak a görögkatholikus községek képviselői, az egyházfejedelem, Miklósy püspök, kíséretével, a papság sokaságába a görögkatholikus társadalom sok jeles képviselője vegyült, bankárok, egyetemi tanárok, mérnökök, tanítók,

sági elképzeléseket vázolt fel. A beszédek után megválasztották a MAGOSZ 12 fős tisztikarát, melyben négy pap mellett nyolc világi kapott helyet. Ez a beszédes arány a legszebb magyar görögkatholikus hagyományokat idézte, hiszen a Hajdúdorogi Egyházmegye megalakulásához vezető és több évtizedig tartó kálváriautat is a legkitartóbban azok a világiak járták, akik 1868–1912 között a hajdúdorogi Állandó Végrehajtó Bizottság, 1898–1921 között pedig a budapesti székhelyű Görög Szertartású Katholikus Magyarok Országos Bizottsága kötelékében végezték áldozatos tevékenységüket. Nélkülük ma nem beszélhetnénk magyar görögkatholikus egyházzól.

A két világháború közötti időben a MAGOSZ több fontos kezdeményezést tett. A szövetség kezdeményezte elsőként a hajdúdorogi püspök joghatóságának kiterjesztését az egész ország területére, mely csak 1968-ban valósulhatott meg. A szövetség indítványozta a Szentszéknél a máriapócsi bazilita monostor önállósága egyházi kereteinek megteremtését. Szorgalmazta a fővároskörnyéki görögkatholikus szórvány lelkipásztori ellátásának megszervezését. Fellépett a vallás- és közoktatásügyi miniszternél a görögkatholikus kántortanító-képzés intézményrendszerének megteremtéséért. Az Országos Katolikus Nagygyűléseken megszervezte a görögkatholikusok jelenlétét. Lapot adott ki „Görögkatholikus Tudósító” (1921–1926), majd pedig „Görögkatholikus Szemle” (1929–1944) címmel, illetve évente Máriapócsi MAGOSZ Kalendáriummal jelentkezett.

gazdák, iparosok és kereskedők, csaknem valamennyi társadalmi osztály képviselve volt.” Ünnepi beszédében Miklósy püspök a magyar görögkatholikusok történelmi felelősségét állította a középpontba: ugyanazt a liturgiát végzik, mint amit Szent István korában a bizánci rítusú magyarok végeztek templomaikban. Ezt a hagyományt ápolni és megőrizni egyet jelent a magyar múlthoz és nemzethez való hűséggel. A hitélet területén megoldandó feladatokat Maxim Atanáz foglalta össze, majd átadta a szót a világiaknak. Dr. Illés József egyetemi tanár kultúrprogramot, dr. Újhelyi Sándor miskolci MÁV üzletvezetői tanácsos pedig gazda-

A centenárium alkalmából újraolvasva a korabeli forrásokat, feltűnő, hogy a MAGOSZ létrejöttéhez vezető okok és a kitűzött célok némelyike mennyire aktuális ma is, egy egészen eltérő történelmi környezetben. A hitélet élénkítése, a világiak aktív részvétele a lelkipásztorkodásban és az egyházi életben, a keresztény szellemiségű nevelés, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felemelése elsősorban a képzés útján, az összefogás és a görögkatholikus öntudat felébresztése 2021-ben is elérendő célok.